

— SVETA —

Cecilija

ČASOPIS ZA DUHOVNU
GLAZBU

GLASILO INSTITUTA ZA
CRKVENU GLAZBU

Godište LI Broj 2
Travanj - Lipanj 1981.
YU ISSN 002045

UREĐUJE:

Uredničko vijeće

GLAVNI I ODGOVORNI
UREDNIK:

Anđelko Milanović

TEHNIČKI UREDNIK:

Josip Korpar (tel. 271-676)

LEKTOR:

Josip Tandarić

NASLOVNA STRANA OMOTA:

Alfred Pal

ADRESA UREDNIŠTVA:

41000 Zagreb, Kaptol 29

IZDAVAČ:

HKD sv. Ćirila i Metoda

Trg kralja Tomislava 21

41000 Zagreb

GODIŠNJA PRETPLATA:

za tuzemstvo 260 din

za inozemstvo 28 \$

Pojedini broj: 65 din

ŽIRO RAČUN BROJ:

30102-678-448

BROJ I NAZIV DEVIZNOG

30101-620-16 Zagrebačka banka,

242-409-1010 Zagreb

Časopis izlazi četiri puta godišnje

SURADNJU SLATI NA:

Uredništvo »Sv. Cecilije«

Kaptol 29, 41000 Zagreb

RUKOPISI I FOTOGRAFIJE

se ne vraćaju

TISAK:

»ZRINSKI« — tiskarsko izdavač-
ki zavod, Čakovec

»Sv. Cecilija« oslobođena je pla-
ćanja poreza na promet rješe-
njem Republičkog sekretarijata
za prosvjetu, kulturu i fizičku
kulturu SRH, br. 229/1-1979. od
15. II. 1979.

Sadašnji trenutak crkvene glazbe u nas

Predložen mi je naslov: Stanje u našoj crkvenoj glazbi; tako ili nekako slično.¹ Kako sam rekao kad mi je bilo predloženo, i sada ponavljam s još većim uvjerenjem: nisam u stanju o tome govoriti, govoriti opširnije, temeljitije, na temelju podataka i činjenica s terena. Mislim da su pozvaniji o tome govoriti profesori s Instituta. Oni su u svakodnevnim susretima s onima koje su došle s radnim iskustvom, koje, i dok pohađaju Institut, rade na župama i koje se spremaju za rad na župama. I zato ovih nekoliko vrlo jednostavnih rečenica više su predlošci, ili kako se je prije govorilo: početne teze za raspravu. Ne toliko za raspravu između predavača i slušatelja koliko između samih slušatelja.

Tu je najprije problem i tema za sebe: Crkva i umjetnost — umjetnost općenito.

Umjetnost zadire u čovjekov život na različite načine. Zadire i kroz religiozne obrede. Crkva je već vrlo rano uočila važnu ulogu umjetnosti na religiozni život vjernika i ulogu umjetnosti u liturgijskom činu.

Stari su Grci upotrebljavali riječ *musikè* za sve umjetnosti zajedno, i onda tu istu riječ još posebno, kako su valjda držali, za prvu među umjetnostima, za glazbu. Tako je i prva Crkva našavši se na području grčkog kulturnog ozračja uočila glazbu — *musikè* — kao prvu među umjetnostima koja može i treba ući u liturgijski ambijent, u liturgijsko događanje. U tom smjeru se izjašnjavala i postavljala zahtjeve. O umjetnostima malo, ali o prvoj među umjetnostima, o glazbi, mnogo puta. O ulozi ostalih umjetnosti u Crkvi postojali su ili pisani ili nepisani zakoni. I njih su se uglavnom držali. Tako o graditeljstvu, kiparstvu, slikarstvu i drugima; a o glazbi, o njenoj ulozi u Crkvi, ili određene, o njenoj ulozi u liturgiji, postojale su *izričite* smjernice, zakoni, i njih se uglavnom nisu držali, ili njih nisu poznavali ili su ih previđali, možda kadikad nenamjerno, ali njih su i svjesno izigravali. S mnogo muke ostvarivalo se ono što je Crkva željela na području glazbe. I tada se to ostvarivalo samo djelomično.

Uzeli bismo to kao prvu tvrdnju: Crkva je davala, uglavnom na vrijeme, prilično jasne smjernice i donosila zakone u vezi s ulogom glazbe u liturgiji i te su se smjernice prihvaćale i zakoni poštivali gotovo u svim razdobljima *samo djelomično*. Tako je bilo i s grurovskom reformom i tridentinskom i cecilijanskom i onima između njih... itd.

¹ Predavanje održano na tečaju za crkvene glazbenike — orgu-
ljaše na Institutu za crkvenu glazbu u lipnju 1980. g.

Crkva je za svijet i u svijetu. Živi s njime, u njemu i nastoji ga preobraziti. Crkva prati promjene u svijetu, bilo da za njima kaska i prihvaća ih, bilo da ih sama hoće i uzrokuje i izaziva. Često je Crkva bila u stanju da ih samo ustanovi bez mogućnosti da na njih jače utječe. U zadnjim desetljećima život se više izmjenio, u svijetu i kod nas, nego u zadnjim stoljećima. Jedna od uočljivih izmjena jest i ta da je vrijeme patrijarhalnog života na izmaku, patrijarhalnog života i u njemu shvaćanja i prihvaćanja autoriteta časti, vlasti, autoriteta godina, škole, autoriteta iskustva itd. Danas se to kaže: kriza autoriteta — kriza u svim sredinama i na svim razinama. I u Crkvi, dakako. I ta kriza, ili recimo jednostavnije, to nepoštivanje autoriteta, u Crkvi gotovo da je izrazitije nego u nekim drugim sredinama. Neprihvatanje autoriteta i onog najvišeg: Sv. Oca, Koncila, ureda sv. Stolice, odredaba Biskupske konferencije. A Crkva je preko svoga najvišeg autoriteta u zadnjim desetljećima više puta postavljala zahtjeve u pitanjima odnosa glazbe i liturgije. Rečeno bismo mogli sažeti: ako su se u prošlosti samo djelomično poštivali odredbe crkvenog autoriteta u građi o kojoj govorimo, onda se te odredbe u naše vrijeme ili ne poznaju ili se odbacuju, a ako se pak izvršavaju onda je to uistinu samo djelomično. Eto, u takvu stanju našle su se smjernice o glazbi i u svijetu i kod nas u ovom zadnjem desetljeću.

Umjetnički razvoj u pojedinim područjima različito se odvijao. Zavisilo je to od mnogo čega. Zbog naših povijesnih prilika, ili bolje neprilika, mi se nismo mogli umjetnički izražavati kako odgovara našim nacionalnim intelektualno-umjetničkim mogućnostima. To vrijedi za sva umjetnička ostvarenja, pa tako i za glazbu. I za glazbu to vrijedi, bilo da se radi o glazbi tzv. svjetovnoj (profanoj) ili tzv. crkvenoj. Kažem tzv. jer držim da su ta dva naziva još ipak prilično nedefinirana. U našoj povijesti, i nacionalnoj i nacionalno-crkvenoj, uistinu su se mogle ostvarivati (primijeniti) one dvije izreke koje govore o znanosti i umjetnosti: *primum vivere — deinde philosophari* (najprije se mora moći živjeti a tek onda mudrovati); ili ona druga: *inter arma Musae silent* (nema vremena za priču, pjesmu, komediju, tragediju, kip, sliku ili građevinu dok oružje zveči ili bojna truba ili sirena, rekli bismo danas, zavija, dok se treba boriti za goli opstanak). Kako je naša Crkva dijelila daće i nedaće našega naroda, to je i nju pogađala ista sudbina, pogađala nju i u njoj njezin liturgijsko-umjetnički način izražavanja. Ponovimo: Uslijed teških i specifičnih naših povijesnih prilika razvoj umjetničke glazbe i u njoj crkvene glazbe teško je mogao ići ukorak s razvojem ostale evropske glazbe i u njoj crkvene glazbe i biti adekvatan bogatstvu naših nacionalnih umjetničkih, napose glazbenih mogućnosti.

Koncil u Crkvi bio je zahtjev vremena. Vjerujemo da je sazvan po nadahnuću Duha i da bi se za njegove zaključke mogla upotrijebiti ona sveto-pisamska: odlučili smo Duh Sveti i mi. Ali mnogo toga što se priklopilo uz Koncil, što se u ime Koncila radilo i na nj pozivalo — to sigurno nije bilo od Duha. Danas iz jedne, ipak više od desetgodišnje perspektive, za neke događaje mogli bismo reći da su bili nadahnuće duha — ali Zloga. Vrijedi ovo za liturgijsko područje i za liturgijsko-glazbeno područje. A kako su zdravi temelji postavljeni i smjernice dane u Liturgijskoj konstituciji i naknadnim tumačenjima Svetih Kongregacija i govora Pavla VI. Mnogi liturgičari i glazbeni pregao-

ci tako su živo željeli reformu koja će stvari pomaknuti naprijed i dati im zdravi impuls, a doživjeli su veliko razočaranje jer je jedna stihija počela plaviti, potapati i gušiti ono vrijedno, trajno, prokušano — i uglavnom su se povukli. Prepuštali su stvari neka idu; ne zato što bi željeli zlo, nego zato jer nisu vidjeli kako nastaviti, kako se uključiti, kako spojiti npr. pozitivne crkvene propise i smjernice te svoj talenat i umjetničku ambiciju s tom razularenom stihijom koja je odjednom našla pristaše i militantne aktiviste na svim razinama. Nije se znalo kamo to vodi, kamo će to dovesti, gdje će se to zaustaviti, hoće li itko smoci hrabrosti da pametno, razborito ali čvrsto i odlučno reče toj stihiji: ne! Bilo je glasova koji se nisu dali zaglušiti bukom, koji su i opet imali pouzdanja u Duha. No bili su nemoćni. U Italiji, Francuskoj, Sjedinjenim Državama i Holandiji bilo je takvo stanje. Slično je stanje bilo i kod nas. Mogli bismo, dakle, reći: Koncil je u Liturgijskoj konstituciji i Crkva je u ostalim dokumentima donijela zdrave smjernice za liturgijsku i liturgijsko-glazbenu obnovu, no kako su u Crkvi postali glasniji drugi autoriteti, razumije se oni koji ne bi trebali biti autoriteti, oni su pokušali i dobrim dijelom uspjeli izigrati koncilske i druge crkvene dokumente i nametnuti se za, tobože, prave, suvremene koncilske obnovitelje liturgije i liturgijske glazbe. Glazbena baština odjednom je bila zanemarena, polako zaboravljena, a ozbiljna djela prožeta teološko-liturgijskim smislom i ostvarena prema glazbeno-estetskim zahtjevima jedva da su našla, npr. tiskaru, zbor ili uopće ambijent koji bi to mogao ili htio izvesti ili za koji bi to bilo prihvatljivo. Tako nastalo stanje, jer je brzo do njega došlo, moglo se očekivati da će i proći; dođuše kao stihija, kao orkan koji će porušiti i potopiti, ali je bilo također očekivati da će se ljudi u Crkvi zaželjeti malo tvrde, zdravije, izdašnije hrane u liturgijskoj glazbi.

Sjetimo se ovom zgodom svih muka i napora našeg liturgijskog pokreta između dvaju ratova i pogotovo cecilijanskog pokreta, njegovih nastojanja i prvih malih, a u nekim sredinama i većih uspjeha, a ponegdje uistinu i velikih uspjeha. Već se bio poprilično izoštrio smisao što dolikuje crkvi, liturgijskom činu, što ide u koje liturgijsko vrijeme, što ide uz koji dio liturgijskog čina, i tekstualno i glazbeno. Ne da se to svagdje primjenjivalo. Ni govora. Ali je teoretski općenito bilo poprilično jasno; izgrađivao se ukus. Najprije kod voditelja liturgijskog pjevanja, zatim kod svećenstva i redovništva, onda po različitim vjerskim društvima. Išlo je to vrlo teško, sporo, ali je ipak išlo naprijed. I onda je došao Koncil, od kojega se i na tom području mnogo očekivalo. Zatim — hladan tuš, šaka u čelo, u oči. Razumije se, ne od Koncila nego od onih koncilskih od Koncila. Sve što je stoljećima nastajalo, kristaliziralo se, proglašeno je zastarjelim, nefunkcionalnim. To je još blag izraz. Ljestvica vrednota posve je srušena, okrenuta naglavce. Svaki je, naime, koncil u povijesti Crkve uz velike pozitivne rezultate bio popraćen događanjima kojima se na njega htjela baciti sjenu — na mnogim područjima. Ovaj Koncil je doživio istu sudbinu. I možda najviše upravo na liturgijskom, a posredno i na liturgijsko-glazbenom području. Tu je bilo najviše zastranjivanja, lijevih i desnih. U ime Koncila, općenito u Crkvi, i kod nas dakako, srušilo se ono što smo imali, što se s velikim marom i ljubavlju gradilo; srušilo se s obzirom na teoriju, srušilo se s obzirom na prak-

su. Zborovi se dobrim dijelom raspadaju — koji ostaju uveliko mijenjaju repertoar; orgulje i klasični harmoniji na mnogim mjestima zamjenjuju se drugim instrumentima iz instrumentarija zabavnih, barskih i plesnih dvorana. Repertoar je banalnog, plitkog, aliturgijskog i antiliturgijskog sadržaja; melodijski te su skladbe primitivne i simpliciističke; melodijski i ritmički vrlo često su strane našem nacionalnom stilu i protivne ustaljenim normama glazbene umjetnosti općenito. Izdavanje pjesmarica, gramofonskih ploča i kasete sa skladbama takve razine i vrste širilo se dosta brzo.

U takvoj klimi rođen je naš Institut (možda ipak nešto ranije). Nešto kasnije ponovno je pokrenuta *Sveta Cecilija*. Ostali su neki zborovi, ostali su svećenički tečajevi, pokrenuti su sastanci za orguljaše, osnivaju se i neki novi zborovi, izdane su neke pjesmarice, snimljene su neke ploče. Dakle, nije se prekriženih ruku čekalo, nemoćno kukalo i samo jadikovalo. Bilo ih je koji su govorili, pisali, radili, govorili i govorili i znali su da su u toj naoko bezizlaznoj situaciji ispunili onu: *Dixi et salvavi animam meam*.

Puno smo puta na ovakvim i sličnim sastancima govorili i o stanju u našoj crkvenoj glazbi. Koliko god mi je moguće, preko radija, preko televizije, preko raznovrsnih inozemnih časopisa pratim zbivanja u svjetskoj glazbi, crkvenoj posebno, i čini mi se da bih mogao reći da se stanje smiruje, da se sređuje, da se ozbiljno traže novi putovi, da se više počinje cijeniti prošlo, tradicionalno a vrijedno.

Smatram da smo i svi mi ovdje nazočni svjedoci da se i kod nas stanje mijenja, smiruje, mi-

jenja u pozitivnom smislu. Ovi naši sastanci, naš Institut, naša *Sv. Cecilija* i toliko toga donosi svoje prve praktične plodove. Ide to vrlo sporo, vrlo teško, kadikad posve neprimjetno, ali ipak ide. O pravoj situaciji kod nas bilo je riječi i u razgovoru s Nadbiskupom, u predavanjima, u diskusiji, po hodnicima, ima o tome na stranicama *Sv. Cecilije* i nekih drugih časopisa. Sestre i ostala gospodo, uza sve poteškoće koje vidimo, o kojima se govorilo, kojih ima i kojih će biti, ide se naprijed u pozitivnom smjeru. I zato i sebi i vama: coraggio, avanti, naprijed; ustrajno, pametno, razborito, pune Duha Božjega, dobre volje, stručne sprema i sustavnog rada: naprijed!

Priručnik koji ste dobile treba proučiti i početi primjenjivati. Prionimo dušom i tijelom na posao, taj konkretan posao, i ići ćemo naprijed. Ako smo do sada išli pola koraka naprijed, bit će sada moguće i čitav korak naprijed. Ako još dobijemo priručnik i pjesmaricu za sjemeništa i bogoslovije — i s te strane ići će bolje. Zvanje crkvenih glazbenika moramo voljeti, usavršavati se; za uspjeh svoga rada moramo i moliti. Sestre, ići će stvari naprijed. Učinimo da idu naprijed u duhu vjernosti Crkvi i Domovini; u duhu ljubavi prema puku našem radimo puni dobre volje i ljubavi. Ne bojte se nikakvih poteškoća i nerazumijevanja.

Stanje je loše ali je bolje nego jučer. Iskoristimo trenutak. Povratimo stvari na staro mjesto i pomaknimo ih bitno naprijed, naprijed kako Crkva hoće. Pazimo da ne proigramo priliku! Hvala!

Petar Zdravko BLAJIĆ

UZ GLAZBENI PRILOG

SKRIVEN U BIJELOJ HOSTIJI skladao je Slavko Topić, OFM, na tekst P. Antona Weissgebera, SI. Popijevka je namijenjena pučkom pjevanju, a prema sadržaju pripada popjevka za čašćenje presvetog oltarskog Skramenta.

EVO VELIKI SVEĆENIK za troglasni muški zbor skladao je Anđelko Klobučar. Skladba je nastala 1965. godine i izvedena kao antifona za doček kardinala Franje Šepera koji je predvodio svečano bogoslužje u svetištu Gospe Sinjske prigodom proslave 250. obljetnice pobjede nad Turcima.

ZDRAVO MARIJO skladao je svećenik Đuro Golubić za glas i orgulje (harmonij). Skladba je

prikladan glazbeni prilog za različite oblike pobožnih vježbi, odnosno za različite svećane priredbe s glazbenim točkama.

ZDRAVO SVETI OČE za četveroglasni muški zbor skladao je Nenad Dujić, OFM. Tekst je uzet iz Časoslova, odnosno Preminuća sv. Franje Asiškog, a skladba je prikladan repertoar za liturgijska i druga slavlja u čast sv. Franji osobito prigodom proslave 800. obljetnice njegova rođenja.

HIMNA BOLESNICIMA (tekst pjesnikinje Mire Preisler, glazba Anđelko Klobučar) prilog je časopisa *Sv. Cecilija* za godinu invalida.